

דף הרחבות לנושא –

יחידה 8 בסדרת: תפילת הציבור

חובת השלמת פרשיות התורה: חובת היחיד והציבור

יחידה מספר 17

❖ הכנת קריאת התורה על ידי עולה כאשר יש בעל קורא

שער הציבור אומר (לפחות חלק מן) הסיבה שאנו קוראים שניים מקרא ואחד תרגום נועד להכשיר אותנו לקרוא בתורה, במידה ונעלה לתורה בשבת. בלשון השולחן ערוך המובא ביחידה רמה שיש צורך בכך במקומות בהם העולה קורא בקול רם:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלט סעיף א

במקום שנהגו שהעולה עצמו קורא בקול רם, אם לא סידר תחלה הפרשה פעמים שלש בינו לבין עצמו, לא יעלה; ובמקום שהחזן קורא הוא צריך לסדר תחלה

לאור זאת, אומר המשנה ברורה שלפי מנהגנו המצב התהפך – חשוב יותר להכין את ההפטרה, שאדם אכן עשוי לקרוא, מאשר להכין את קריאת התורה:

משנה ברורה סימן רפה ס"ק יט

נהגו לקרות ההפטרה - טעם המנהג שמא יקראוהו למחר למפטיר ויהא בקי ורגיל בה, מה שאין כן בפרשיות של יום טוב, ששם החזן הוא הקורא

ברם, עדיין יש מצווה מן המובחר לעבור על העלייה:

משנה ברורה סימן קלט ס"ק ג

תחלה - ומצווה מן המובחר שגם העולה יסדר תחלה בינו לבין עצמו ובשנים מקרא שקרא בע"ש יוצא כי נחשב בחשבון הסידור

ביחידה הבאה נעבוד על היחס המדויק בין העולה לבין הקורא. לפי השיטות שעל העולה לקרוא יחד עם הקורא, לכאורה מובן שמצד אחד ניתן לעלות ללא הכנה. מצד שני, קשה לעמוד בקצב של הקריאה אם לא מכירים את הקריאה כלל. לכן ישנה עדיפות להכין את הקריאה, אך אין בכך חובה כלל.

❖ מיום ראשון, או מצהרי שבת?

למדנו ביחידה שלפי בעלי התוספות ניתן להתחיל לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום החל מ"מנחת שבת", עת הציבור מתחיל לקרוא את העליה הראשונה של הפרשה הבאה. ברם, בשולחן ערוך פסק שניתן לקרוא שניים מקרא החל מיום ראשון!

משנה ברורה סימן רפה ס"ק ז

מה שכתב המחבר מיום ראשון ואילך לאו דוקא הוא

ברם, יתכן ומקורו של השו"ע הוא ממקום אחר:

ספר כלבו סימן לו

אפילו אם חזר הפרשה מאחד בשבת יצא דשפיר מקרי עם הצבור שכבר התחילו הפרשה בשבת במנחה, ודוקא מיום אחד ואילך אבל בשבת במנחה אפילו אחרי שקראו הפרשה בצבור לא יצא כיון שבאותו היום קראו הפרשה שעברה

הכלבו מסביר שאמנם התחילו לקרוא את הפרשה הבאה במנחה, אך השבת כולה היא שבת פרשת – הפרשה הקודמת, ולכן באותה שבת אין לקרוא מהפרשה הבאה.

הרדב"ז חולק על כך, ואומר שאדרבה – מעת שקרא את הפרשה הקודמת, יש לעבור לפרשה הבאה בהקדם האפשרי!

שו"ת רדב"ז חלק א סימן רפח

איני רואה לזה טעם כי מאחר שהתחילו לקרותה למה לא תהיה אז זמנה ואי לאו דמסתפינא אמינא דהכי עדיף להתחיל אותה אחר המנחה כדי שלא יהיה מקום למקטרג כדרך שאמרו שקורין בראשית ביום שמחת תורה סמך לסיום התורה

יתכן והדברים קשורים למחלוקת שהבאנו בהמשך היחידה בין הדגול מרבבה לבין החיד"א, האם בצהרי שבת ניתן להשלים את קריאת הבוקר. כלומר – האם צהרי שבת הם כבר אחרי זמן פרשת הבוקר או לא (ע"ן בהליכות שלמה תפילה פרק יב דבר הלכה אות מו שרומז לכך).

❖ תשובת "במראה הבזק" המלאה

שאלה: האם צריך להשלים את הקריאה בתורה של כל הפרשיות שלא קראנו בתקופה שבוטלו התפילות בבית הכנסת מחמת נגיף הקורונה?

תשובה: מעיקר הדין, קהילה שלא קראו בה בתורה במשך שבת אחת או כמה שבתות, עליהם להשלים את כל הפרשיות שלא קראו בשבת הבאה שיתאפשר להם לקרוא בתורה, בין אם הפרשיות מחומש אחד ובין אם הם מכמה חומשים, ואף אם יצטרכו לשם כך לקרוא מספר רב של פרשיות בשבת אחת.ⁱ ואין חילוק אם התאספו למניין ולא קראו בתורה מחמת איזו סיבה, או שכלל לא התאספו למניין.ⁱⁱ

ואם לא קראו בתורה בבית הכנסת, אך התקיימו מניינים במקומות אחרים כגון בבתי כנסת אחרים או במניינים בבתי כדומה, אם רוב הציבור שמע קריאת התורה אין צריכים להשלים, ואם רוב הציבור לא שמע קריאת התורה צריכים להשלים. רוב הציבור מוגדר כרוב המתפללים הקבועים באותו בית כנסת.ⁱⁱⁱ

אין משלימים אלא את פרשיות השבוע מהשבתות בהם התבטלה הקריאה, אך אין משלימים את הקריאות של ימי שני וחמישי, של המועדים, ושל ד' פרשיות (ע"ן בהערה).^{iv}

כאשר משלימים את הפרשיות, יש לקרוא את הפרשיות כסדרן.^v מן הראוי לחלק את שבעת העליות הראשונות בשווה בין כל הפרשיות, ולחבר את הפרשיות בעליות, דהיינו שאחד העולים יקרא מקצת מסוף פרשה אחת וימשיך אל הפרשה הבאה, כפי שעושים בשבתות עם פרשיות מחוברות, אך אין לדקדק בזה יתר על המידה.^{vi} במקום שקוראים פרשיות משני חומשים, יש לסיים את העלייה בסוף החומש. כמו כן, יש להקפיד שיהיו שבע עליות בחומש אחד, או מהחומש הראשון או מהחומש השני.^{vii} יש לקרוא את ההפטרה של הפרשה של אותה השבת, שבה מסיימים את הקריאה.^{viii}

ⁱ מקור דין זה באור זרוע (חלק ב הלכות שבת סימן מה):

"מעשה היה בקלוגיא באחד שקבל בשבת הראוי לקרות פרשת אמור אל הכהנים ועיכב תפלה וקריאת תורה כל היום וכשהגיע [שבת] הבאה צוה ה"ר אליעזר בר' שמעון זצ"ל להתחיל בפרשת אמור אל הכהנים ולקרותה וגם בהר סיני הראויה להקראות באותה שבת ושלא לדלג פרשה אחת מן התורה לפי כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים ואין לך לומר כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה לפי כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו וזו בשבת זו אלא כי כן נסדרו הפרשיות וראיה לדבר שאם יארע יום [טוב] בשבת ודוחין הפרשה של אותה שבת מפני פרשה של יום טוב הלא מיד בשבת הסמוכה ליל'ט חוזר למקום שפסק ולא אמרינן הואיל ונדחת תדחה. ותו דאפי' תימא יש קבע בשבתות בקריאת הפרשיות אפילו הכי אין לנו לבטל ולדחות אותה הפרשה שלא נקראת בשבתה אלא לשבת הבאה חוזרין וקורין אותה דתניא בפ' החליל בראשון מהו אומר הבו לה' בני אלים וגו' בשני מהו אומר ולרשע אמר וגו' בשלישי מהו אומר כו' אם חלה שבת להיות באחד מהם ימוטו ידחו פי' אם חלה שבת להיות באחד מהם ודחו שיר המועד מפני שיר של שבת ימוטו ידחה [שהוא] שיר האחרון מפני כי באחד בשבת יאמרו שיר שהיה ראוי לומר אתמול בשבת. ולא יאמרו שיר של אחר השבת [עד יום ב'] נמצא האחרון דחוי אלמא דאין מדלגין סדר השיר וכל שכן סדר הפרשיות שהיא תורת יוצרנו חקים ומשפטים שאין לדלג. וא"ת אי מהתם דון מינה ומינה דמה התם שיר האחרון נדחה אף כאן הפרשה אחרונה תדחה. לא היא דגבי שיר היינו טעמא דכיון דק"ל דאין מדלגין סדר השיר הא ודאי [א"א] בע"א אבל הכא בסדר הפרשיות התורה כי להשלים התורה אנו באים בכל שנה ואם יותר לנו הפרשה בין מחמת שנה פשוטה בין מחמת יום טוב שחל להיות בשבת ודחה אותה סדר פרשיות בין מחמת כל דבר שלא נקרא אותה פרשה הראוי לקרותה יקראנה בשבת אחת ולא להלגה אלא יקראה שבת ויתקן בזה את אשר חסרו שאם ידלגו הרי חסרו קריאתה על מגן. ואין לומר שאין לקרות משום טורח צבור דהא אמרי' במס' סופרים שאפי' בעבור פסוק אחד חוזר וקורא כל הפרשה כדפרישית לעיל ולא חיישינן משום טורח צבור ול"ש לכל הפרשה שאין לחוש לטורח צבור כאשר אנו עושים ברוב פרשיות שאנו קורין שתיים ביחד כשהם מרובים על שבתות השנים וכך הוא מצוה מן המובחר וכתב ה"ר משה מיימון זצ"ל המנהג הפשוט לכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות וקורין בסדר בראשית בשניה תולדות נח בשלישית ויאמר ה' אל אברהם וקורין והולכין על הסדר הזה עד שגומרין את התורה בחג הסוכות ויש מי שמשלים את התורה בשלוש שנים ואינו מנהג פשוט עכ"ל."

מבואר באור זרוע שאם חסרו פרשה בשבת אחת, שיש להשלימה בשבת הבאה. וטעם הדבר שיש תקנה להשלים את התורה בכל שנה, אלא שאנו נוהגים לחלק את הפרשיות לשבתות השונות של השנה, אך אין בכך בכדי לבטל את עיקר התקנה להשלים את התורה בכל שנה. ולכן אם מאיזה טעם לא קראו שבת אחת, יש להשלים את הפרשה באחת, שאם לא נשלים נמצא שלא נקיים את התקנה להשלים את התורה במהלך השנה. ויש לעיין בדברי, מניין לאור זרוע שאכן יש תקנה מימות משה רבינו להשלים את התורה כל שנה? ויותר יש להקשות שהרי בסוף דבריו מביא האור זרוע את דברי הרמב"ם בדבר שני המנהגים בקריאת התורה, אחד שמשלימים את התורה בשנה אחת, והשני שמשלימים פעם בשלוש שנים. ואם כן מוכח שאין תקנה דווקא לסיים את כל התורה בשנה אחת, ואף על פי שזה המנהג הרווח, מכל מקום קיים גם מנהג אחר לסיים את התורה פעם בשלוש שנים (ומנהג זה עוד יהיה קיים בזמן הרמב"ם כפי שמוכח מלשוננו, וכידוע גם מעדויות נוספות – ע"ן במאמרו של רחמים שר שלום, פרשת השבוע מנהגים שונים לנוסח אחיד, שנה בשנה תשנ"ד עמ' 301-300). ומנהג זה אף מוזכר בגמרא (מגילה כט ע"ב: "בני מערבא דמסקי לדאורייתא בתלת שנין"). לבאר הדברים, נקדים שאכן תקנת הקריאה בתורה היא מימי משה רבינו. בירושלמי (מגילה פרק ד הלכה א) נאמר: "משה התקין את ישראל שיהו קורין בתורה בשבתות ובימים טובים ובראשי חדשים ובחולו של מועד שנאמר [ויקרא כג מד] וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל עזרא התקין לישראל שיהו קורין בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה."

ובבלי (בבא קמא פב ע"א) מבואר השתלשלות התקנה: "שהיו קוראין במנחה בשבת - משום יושבי קרנות. ושהיו קוראין בשני ובחמישי - עזרא תיקן? והא מעיקרא הוה מיתקנא! דתניא: וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים - דורשי רשומות אמרו: אין מים אלא תורה, שנאמר: הוי כל צמא לכו למים, כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלשי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ובלבד (בבא קמא פב ע"א) מבואר השתלשלות התקנה:

ימים בלא תורה! מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי, אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי, כנגד כהנים לויים וישראלים, אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי, כנגד עשרה בטלנין.
 ותוכן הקריאה מבואר במשנה (מגילה פרק ג משנה ד – ו):
 "משנה ד
 ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת בשניה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעית החדש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן לכל מפסיקין בראשי חדשים בחנוכה ובפורים בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים.
 משנה ה
 בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים בעצרת שבעה שבועות בראש השנה בחדש השביעי באחד לחדש ביום הכפורים אחרי מות ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג.
 משנה ו
 בחנוכה בנשיאים בפורים ויבא עמלק בראשי חדשים ובראשי חדשים במעמדות במעשה בראשית בתעניות ברכות וקלות אין מפסיקין בקלות אלא אחד קורא את כולן בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין כסדרן ואין עולין להם מן החשבון שנאמר (ויקרא כ"ג) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו."
 מבואר במשניות אלו שבתים קורים בענייני החגים, ואילו בשאר השנה קורים "כסדרן" – משמע שקוראים כסדר התורה. וכן מבואר בגמרא (מגילה ל"ב) שיש סדר פרשיות ועמו סדר הפסוקים. בעניין הקריאה בשני, בחמישי ובשבת מנחה מבואר שקוראים לפי סדר זה, אך אין זה עולה לחשבון הקריאה כסדר. בגמרא (מגילה לא ע"ב) מובא מחלוקת תנאים בדבר:
 "תנו רבנן: מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה, במנחה - שם קורין בשני, בשני - שם קורין בחמישי, בחמישי - שם קורין לשבת הבאה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מקום שמפסיקין בשבת שחרית - שם קורין במנחה, ובשני ובחמישי ולשבת הבאה. אמר רבי זירא: הלכה, מקום שמפסיקין בשבת שחרית - שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה."
 מבואר שלכל הדעות יש לקרוא את התורה כסדר, ורק נחלקו אם הקריאות בשני, בחמישי ובשבת מנחה עולות לחשבון הסדר.
 המאירי (קריית ספר חלק א מאמר ה חלק א) מביא הוכחות נוספות בדבר החובה להשלים את קריאת כל התורה:
 "שינוי בא' של ברכות לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא וא' תרגום וכו', כלו' שיקרא בביתו בכל שבת ושבת סדר הפרשה הנקראת בצבור ויוסיף בביתו שיקרא ב' מקרא וא' תרגום, וענין השלמה זה פירושה שיסדרם בדרך קריאת הצבור עד שישלים כל התורה משנה לשנה משבת שאחר החג שמתחילין בס' בראשית עד סוף החג שמסיימין בוואת הברכה, הא למדת שמנהג קדום היה אצלם להשלים כל התורה משנה לשנה, ולא סוף דבר בימי רבותינו ז"ל אלא אף בזמן הנביאים ע"ה שהיה שנינו במגלה פ' בני העיר עזרא תקן להם לישראל שיהו קורין קלות שבת"כ ר"ל שבפ' אם בחקתי קודם עצרת, ובמשנה תורה ר"ל בפ' כי תבא קודם ר"ה כדי שתכלה שנה וקלותיה שאף עצרת ר"ה הוא כדתנן ובעצרת על פירות האילן הא למדת שאף בזמן הנביאים היו משלימין כל התורה בכל שנה ושנה."
 הוכחה ראשונה של המאירי היא מהגמרא בברכות (ח ע"א – ע"ב):
 "אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי: לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו: עטרות ודיבן, שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו. רב ביבי בר אביו סבר לאשלומוניהו לפרשייתא דכולא שתא במעלי יומא דכפורי. תנא ליה חייא בר רב מדפתי: כתיב וענינתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב, וכי בתשעה מתעניין? והלא בעשרה מתעניין! אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשיעי - מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי. סבר לאקדומניהו, אמר ליה ההוא סבא, תנינא: ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. כדאמר להו רבי יהושע בן לוי לבניה: אשלימו פרשיותיכו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום."
 ומוכח מהגמרא שיש מושג של פרשיות של כל השנה, אלא שצריך להשלים את קריאתם ביחד עם קריאת הציבור. ועוד מביא המאירי ראיה מתקנת עזרא לקרוא את פרשיות הקלות, של ספר ויקרא לפני שבועות ושל ספר דברים לפני ראש השנה, שזה תואם את קריאת כל התורה לאורך השנה.
 ממקורות אלו עולה שקריאת התורה באופן עקרוני צריכה להיות על פי סדר התורה, והמנהג המקובל לכל הפחות מימי אמוראי בבלי היה להשלים את התורה פעם בשנה. אמנם, היה גם מנהג להשלים פעם בשלוש שנים (ועיין עוד במאמרו של רחמים שר שלום, פרשת השבוע ממנהגים שונים לנוסח אחיד, שנה בשנה תשנ"ד על המנהגים השונים), אך גם למנהג זה קרו מידי שבת לפי סדר התורה עד השלמתה. לכן נראה, כי עיקר כוונת האור זרוע היא שתקנת קריאת התורה הייתה לקרוא את כל התורה, וקוראים אותה כסדר (מלבד הקריאות המיוחדות לחגים) לאורך כל השנה. וממילא, אם החסירו את הקריאה בשבת, צריך להשלים את הקריאה, כי הרי התקנה הייתה לקרוא כסדר וצריכים להמשיך ממקום שפסקו.
 וכן נראה לדייק מדברי הרמב"ם (תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ג):
 "מקום שמפסיקין בשבת בשחרית שם קוראין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה, כיצד שבת ראשונה קורין בשחרית בסדר בראשית במנחה קורין אלה תולדות נח עשרה פסוקים או יותר, וכן בשני ובחמישי, וכן לשבת הבאה בשחרית מתחילין מאלה תולדות נח וקורא עד סוף הסדר, ועל דבר זה קורין כל השנה, ומפסיקין בכל שבת ובשני בבניא בתורה."
 כיוון שהדין הוא שצריך לקרוא בשבת הבאה ממקום שפסקו בשבת הקודמת, מסתבר שאם לא קראו בשבת אחת, או אפילו כמה שבתות, שצריך לקרוא מהמקום שבו פסקו בפעם האחרונה שקראו, וכדברי האור זרוע.
 דברי האור זרוע הובאו בקיצור באגודה (מגילה פרק ג סימן ל):
 "בספר אור זרוע אם ביטלו בשבת התמיד ולא קראו הפרשה, יקראו הפרשה בשבת הבאה שתי פרשיות."
 המהר"ם מינץ (סי' פה) ודייק מדבריו שרק פרשה אחת יש להשלים, ולא שתי פרשיות. ובטעם הדבר ביאר שכיוון שמצאנו שלשית קוראים שתי פרשיות בשבת אחת, ניתן לקרוא שתי פרשיות כהשלמה לפרשה שחוסרה. אך אם הקריאה שהתבטלה היא של שתי פרשיות, אין להשלים בשבת הבאה, כי לא מצאנו שיקראו שלוש פרשיות בשבת. ועוד חידש שניתן להשלים את הפרשה בשבת הבאה רק אם היא מאותו חומש, אך אם בשבת הבאה מתחילים חומש חדש, אין להשלים את הפרשה מהחומש הקודם כי לא מצאנו שיקראו משני חומשים באותו שבת.
 ונראה שכל דיוקו של המהר"ם מינץ הוא מהלשון שהובא באגודה, אך מדברי האור זרוע כלל לא משמע כן, אלא להפך. שהרי עיקר הטעם המבואר באור זרוע שיש להשלים הוא משום שצריך להשלים את כל התורה בשנה אחת, ואין קבע לפרשיות לשבתות מסוימות. ובפרט לפי מה שביארנו שדברי האור זרוע מבוססים על דברי חזקוני שיש לקרוא את התורה כסדר, ולכן ודאי שאין לדלג על שום פרשה. וכן מוכח מלשונו: "ושלא לדלג פרשה אחת מן התורה לפי כי ממות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים ואין לך לומר כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה לפי כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו וזו בשבת זו אלא כי כן נסדרו הפרשיות...".
 ויש להעיר עוד, ששבת המר"ם מינץ היא שיש קבע לפרשה לקרוא בשבת זו, ולכן היה פשוט לו שיש לקרוא את הפרשה המתוכננת לשבת הנוכחית, וכל מה שדן האם יש להשלים את הפרשה הקודמת. אך מלשון האור זרוע מוכח שאין הדבר כן, אלא "שאיין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו". ועיקר העניין הוא לקרוא את כל התורה כפי הסדר במהלך השנה, אלא שמחלקים את הקריאה בין שבתות השנה. ובאמת בעבר היו מנהגים שונים בדבר חלוקת הפרשיות בין שבתות השנה, ואילו פרשיות יש לחבר ואילו להפריד וכיצד. ועיין במאמרו של רחמים שר שלום, פרשת השבוע ממנהגים שונים לנוסח אחיד (שנה בשנה תשנ"ד) על המנהגים השונים שהיו קיימים בחלוקת הקריאה לכל השנה בימי הגאונים ואף בימי הראשונים, עד שהתקבלה החלוקה המקובלת כיום. ולכן פסק האור זרוע שבמקרה שהתבטלה הקריאה בשבת אחת, אין זה שונה מכן שנדחתה הקריאה של שבת אחת מחמת שחל ביום טוב וקראו מעניין החג, ולכן יש להמשיך לקרוא את התורה כסדר בשבת הבאה, מתוך התאמה ושיגמור לקרוא את התורה עד סוף השנה כנהוג.
 מכל זה ברור שלא ניתן לומר את דברי המהר"ם מינץ בדעת האור זרוע, ורק משום שראה רק את קיצור דבריו באגודה פירש כן בדעתו. והמעין בתשובת המהר"ם מינץ יראה שבמקרה שדן בו הפסיקו את הקריאה באמצע מחמת מחלוקת שפרצה, ורוב הקהל השלים את הקריאה מחוץ לבית הכנסת, וזה היה עיקר טעמו של המשלים בשבת הבאה. ומה שכתב בדעת האור זרוע, כתב זאת רק כצירוף לעיקר הפסק שלו. גם בהגהות על ספר המנהגים של ר' אייזיק טירנא (נמוט של שבת אות מא) הובאו דברי המהר"ם מינץ ונכתב עליהם: "אבל לא נראין דבריו בעינינו."
 הרמ"א (א"ח קלה, ב) פסק את דברי האור זרוע להלכה:
 "מקום שמפסיקין בשבת בשחרית, שם קורין במנחה, ובשני ובחמישי, ובשבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת (אור זרוע) (ועיין לקמן סי' רפ"ב)."
 ויש לדקדק בדברי הרמ"א שהביא את דינו של האור זרוע על דברי המחבר שמקום שמפסיקים בשבת, שם קוראים בשבת הבאה. ונראה לומר שזה כדברינו, שמהלכה זו מוכח גם דינו של האור זרוע שאם לא קראו שבת אחת, יש לקרוא בשבת הבאה את הפרשה שחיסרו, שהרי זה המקום בו פסקו בפעם האחרונה שקראו.
 ומפרשי השולחן ערוך דנו האם יש פסוק את דברי המהר"ם מינץ, שכאמור הגביל את השלמת הפרשיות לפרשה אחת בלבד מאותו חומש. המגן אברהם (קלה, ס"ק ד) פסק כדברי המהר"ם מינץ, אך ציין גם להשגה בהגהות על המנהגים. וכן פסק בעטרת זקנים (קלה, ב), וכן מפרשים נוספים הביאו את דברי המהר"ם מינץ ללא חולק.
 האליה רבה (קלה, ס"ק ב) חלק על המהר"ם מינץ:

"כתב בהגהת מנהגים שבת (שחרית, אות מא) וזה לשונו, מהר"ם מינץ (ס' פה) חילק דוקא ב' פרשיות, אבל ג' פרשיות כגון אם בשבת שעבר היו כפולין לא ע"ש, אבל לא נראין דבריו בעיני ע"כ. ובכנסת הגדולה (הגהות טור) ועולת תמיד (סק"ד) לקמן בס' רפ"ב הביאו דברי הר"מ להלכה ולא הזכירו דברי הגהות הנ"ל, וכמדומה דאשתמיט להו. וכן מסתבר טעמו דאין לדלג שום פרשה. ועוד לפי שמצאתי טעם בגליון מרדכי קטן ריש ברכות זה לשונו, מימות משה רבינו ע"ה ניתקנה לקרוא בפרשיות להשמיע לרבים ע"כ, ומשמע דאין חילוק כלל. ומכל שכן כששתים דבוקות בשבת זו שקורין נמי סדרא של שבת העבר. ולפ"ז נ"ל הוא הדין כשבטלו שנים או שלשה שבתות יקראו כל הפרשיות שביטלו בפעם אחת, דלא כמשמעות מתשובות הר"ם שם בסוף (סימן פ"ה). והוא הדין אם התחילו ולא סיימו מחמת קטט."

ועיין בשו"ת בית דוד (שלוניקי ס' קו) שהאריך לחלוק על המהר"ם מינץ ודחה את דבריו הן מצד הדיוק והן מסברא. ובשו"ת דבר משה (חלק א סימן נ) כתב שדבריו של הבית דוד נכונים ושכן עשו מעשה. וגם בשו"ת מהר"ם שיק (אורח חיים סימן שלה) כתב בשם רבו החתם סופר: "ושמעתי ממרן זצ"ל שהגאון החסיד מרא דעובדא מ"ה נתן אדלער זצ"ל עשה הלכה למעשה וקרא להשלים הרבה סדרות." ועיין בספר זכור לאברהם (אלקלעי, אות ס' עמ' סד ע"ב במה' מונקאטש תרנ"ה) שכתב: "ועיין גם כן להרב אליה רבה ז"ל סימן קל"ה דגם הוא חלק על מהר"ם מינץ ז"ל ומסיק דאפילו ג' וד' פרשיות קורין כאחד ע"ש וכן עשינו מעשה בשנת התקנ"ג שנכנסו הארורים הקריג' אליס יש"ו בעירנו זאת ב' קרח שלא הלכנו לק"ק באותו שבת ואחר שהצילנו האל-ית' ברוב רחמי וחסדיו שהלכו מן העיר לשבת הבאה קרינו פ' קרח עם חקת ובלק שהיו מחוברות." וכן הסיק בספר ארחות חיים (אב"ד ספינקא, ס' קלה אות ד). המשנה ברורה (קלה, ס"ק ו) הביא את שתי הדעות, והוסיף שבביאור הגר"א משמע כדעת המהר"ם מינץ שיש להשלים רק פרשה אחת. והנה הגר"א בביאורו כתב:

"אם בטלו כו'. כמ"ש בתפלה טעה ולא התפלל כו'."

ומזה דיין המשנה ברורה שכמו שמי שלא התפלל משלים רק את התפילה הסמוכה שלא התפלל, כך גם בהשלמת פרשיות יש להשלים רק פרשה אחת. ועיין בביאור הלכה (ד"ה אם בטלו) שדן האם יש להשלים את הפרשה גם כאשר לא קראו במזיד, ורצה לדייק מהגר"א שדימה זאת לתפילה ששם משלימים את התפילה רק אם לא התפלל בשוגג, אך אם לא התפלל במזיד אינו משלים, שגם בקריאת התורה לא ישלימו אם לא קראו במזיד.

אמנם עיין בברכת אליהו על הגר"א (הערה 1) שהשיג על המשנה ברורה, שעל כורחך אין השלמת הפרשיות דומה להשלמת תפילה, שבתפילה קודם מתפללים את התפילה והנוכחית אחר כך את תפילת ההשלמה, ואילו בפרשיות קודם קוראים את הפרשה הקודמת שצריך להשלים ואחר כך את הפרשה הנוכחית. וצריך לומר שאין כוונת הגר"א לדמותם בכל פרטיהם, אלא רק הביא כדמות ראייה לעניין ההשלמה שכשם שבתפילה משלימים את התפילה שנחסרה, הוא הדין בקריאת התורה. וכיוון שחלוקים הם בפרטיהם, ממילא יש לומר שאף לדעת הגר"א אם חסרו כמה פרשיות יש להשלים את כולם, וכן יש להשלים אפילו אם לא קראו במזיד. ועיין עוד בפירוש תורת חיים על שו"ע אורח"א (קלה, ס"ק ג) שדן בהשוואה בין השלמת קריאת התורה להשלמת תפילה. ובערוך השולחן (קלה, ו) פסק שלא כמהר"ם מינץ אלא צריך להשלים את כל הפרשיות שלא קראו:

"כתב רבינו הרמ"א בסעיף ב' דאם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור לשבת הבא קורין אותה פרשה עם הפרשה השייכה לאותו שבת עכ"ל וה"ה אם הניחו באמצע קורין לשבת הבא במקום שהניחו עם הסדרה השייך לאותו שבת ויש מי שאומר דאם באותו שבת שביטלו היו שני סדרות מחוברים דאין קורין אותם לשבת הבא משום דלא מצוינו שיקראו ג' סדרות בבת אחת [מ"ג אפילו] ולפ"ז ה"ה דאם בשבת הבא היו שני סדרות דג"כ אין קורין ודברים תמוהים הם דהא כיון דחובה היא להשלים מה שלא קראו מה לי תרי מה לי תרי ואפילו אם לא קראו כמה שבתות נראה שחובה להשלים כולם וכן ראיתי מי שפסק כן להלכה [א"ר סק"ב והביא כן גם מהגהת מנהגים] וכן יש מי שאומר דאם בטלו הסדרה שבסוף ספר לא יקראו בשבת הבא עם הסדרה של הספר השני מפני שהרביעי צריך לקרות משני הסדרות וא"ל לחבר משני ספרים קריאה אחת [מ"ג א שם] ותמוה הוא דאטו לעינבוא הוא שיהא אחד מחבר השני סדרות ועוד איזה איסור יש בזה אם יתבררו והעיקר נראה דבכל אופן החיוב להשלים בשבת הבא ונראה דרק בשבת הבא יכולים להשלים אבל אם ירצו להשלימה באמצע השבוע א"א דלא נתקן שבעה קראוים רק בשבת ושיקראו בשני או בחמישי בג' קראוים ביחד עם הפרשה לא תהיה כתקנת חכמים מיהו זה וודאי אם ביכולתם לקרותה בשבת במנחה יקראו אז שבעה קראוים ויצרפו בזה גם הפרשה הבאה [נ"ל]:"

וראה גם בשו"ת בצל החכמה (חלק א סימן ז) שהאריך בעניין זה והכריע כדעת הפוסקים שאפילו כמה פרשיות יש להשלים. ונראה להכריע כן למעשה, שכן מוכח מדברי האור זרוע, ומסתבר שאף המהר"ם מינץ לא כתב כן אלא מפני שראוהו רק את דבריו בקיצור המובאים באגודה, ואילו היה הוא מקור הדברים באור זרוע היה חוזר בו. וכבר כתב הרמ"א (חו"ש משפט סימן כה סעיף ב): "אם נמצא לפעמים תשובת גאון ולא עלה זכרונו על ספר, ונמצאו אחרים חולקים עליו, אין צריכים לפסוק כדברי האחרונים, שאפשר שלא ידעו דברי הגאון, ואי הו' שמיע להו' הדירי בה".

והנה המקרה בו דן האור זרוע הוא שהציבור התאסף לתפילה ולקריאת התורה, אלא שהקריאה נמנעה מחמת מי שעייב. ויש לעיין מה הדין אם הציבור כלל לא התאסף למניין, וכגון בזמן המגיפה הנוכחית שהציבור כלל אינו מתאסף למניין. וספר שער אפרים (שער ז סעיף לט) כתב:

"כבר ביארנו בסעיף ט' שאם בטלו הציבור הקריאה באונס ישלימו לשבת הבאה ואם לא בטלו באונס רק שלא היה שם עשרה בשבת זה אין צריכים להשלים בשבת הבאה ואם היו עשרה צריך דווקא להשלים בשבת הבאה".

ובפתי' שערים (ס"ק ל) ביאר טעמו:

"כנלענ"ד דדוקא היכא דבני חיובא הם לקרות אלא שאירע להם אונס אבל היכא דלא הוו עשרה מעיקרא לאו בני חיובא ניהו ואין צריכים להשלים דמעיקרא הכי אתקון חיוב הקריאה על מקום שיש שם עשרה דוקא".

וכן כתבו גם בספר החיים (ל' שלמה קלוגר, ס' קלה) ובתורת חיים (מנה"ס ס"ק ג).

אמנם עיין בשו"ת עקב (ג, ו) שדן בכפר קטן שלפעמים יש להם מנה"ס ולפעמים אין וכתב שאין צריכים להשלים את השבתות שאין להם מניין מטעם שבמקום שרגילים שמתבטל המניין אין זה נכון להשלים שבמצא שמבטלים בקביעות את סדר הקריאה שתקנו חז"ל. אך לא כתב מטעמו של השערי אפרים שכיוון שלא היה מניין פטורים מלהשלים כי לא התחייבו בקריאת התורה. וגם בשו"ת חיים שאל (א, עא, אות ה) נשאל אודות כפר קטן שיש בו מניין בצמצום ושבת אחת היה חולה ולא בא לבית הכנסת ומחמת כן לא קראו במנין, ופסק שיקראו שתי פרשיות בשבת הבאה. ומזה גם נראה שלא כשערי אפרים. ועיין לעיל שהבאנו מספר זכור לאברהם (אלקלעי, אות ס' עמ' סד ע"ב במה' מונקאטש תרנ"ה) שהביא מעשה שעשו שלא הלכו לבית כנסת שבת אחת מחמת הסכנה ובשבת הבאה השלימו את הפרשה. הרי שאף שלא התאסף למנין השלימו את הקריאה. ועיין גם בספר לשון חכמים (ברנדס, חלק א ס' א דף ג ע"ב במה' פראג) שכתב שכן פסק הנודע ביהודה: "ושמעתי שכן הורה גבר בגוברין אמ"ו הרב הגאון אמיתי אב"ד ור"מ מהר"י לנדא זצ"ל שבטלו קריאת שבת א' על ידי אונס תגבורת המים שהיה פה שנת תקמ"ד לפ"ק ופסק לקרות אותה שביטלו מקודם". וכן בספר פדה את אברהם (מערכת הקוף אות יט) פסק שבכפר קטן שלא היה מנין ישלימו בשבת הבאה את הקריאה.

ובשו"ת השו"ת שי (ס' תנט) האריך לדחות את השערי אפרים:

"ולענ"ד כן עיקר דאטו תקנה זו לקרות בספר תורה בצבור בכל שבת היה רק אם כבר נתאספו צבור לומר אם לא נתאספו לא חל עליהם חובת קריאה כלל? אלא התקנה לקרות בצבור היינו להתאסף ולקרות וכמו דמשמע מן הר"ן ריש מגילה בהא דכפרים מקדימין ליום הכניסה לענין תקנת עזרא לקרות בשני וחמישי בתורה ואם כן כל שלא נתאספו עדיין לא יצאו ידי חובתם.

ועוד הא מקור דין זה דאם בטלו הקריאה בשבת אחת יקראו אותה פרשה שאחריה בשבת שניה הוא מן האור זרוע ושם בהלכות שבת סימן מ"ה אמרו רבנן בטעמא כי מימות משה רבינו ע"ה נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיע לעם מצות וחקים ואין לך לומר כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה לפי כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו וזו בשבת זו ע"ש וכיון דאין קבע לקרות פרשה זו בשבת זו דוקא אלא התקנה להשלים כל התורה בכל שנה אם כן מה בכך שלא היה להם מנין בשבת אחת לומר דלא חל עליהם חובת קריאה דהא עיקר התקנה להשלים בכל שנה כל התורה וחיוב זה עדיין לא אודא".

ועל פי התשורת שי נראה שדברי השערי אפרים ייתכנו רק לשיטת המהר"ם מינץ שכל שבת עם הפרשה המיועדת לה הוא חיוב בפני עצמו ולכן אולי יש לומר שאם לא התאסף המניין שלא חל החיוב ולכן אין חובה להשלים בשבת הבאה, אך לפי מה שביארנו מהאור זרוע ומקורו בגמרא שהחיוב הוא לקרוא את כל התורה כסדר ואין קבע לשבת מסוימת, אף אם לא קראו בשבת אחת, חייבים בשבת הבאה לקרוא לפי הסדר במקום שפסקו, ואין נפקא מינה מאיזה טעם לא קראו בשבת הקודמת. וכן פסק בשו"ת בצל החכמה (חלק א ס' ז).

iii באליה רבה (קלה ס"ק ב) כתב:

"כתב עולת תמיד שם בשם תשו"ר הר"ם [שם], ובמקום שיש יותר מבית הכנסת אחד, אם קראו בבית הכנסת אחד אף על פי שלא קראו בבתי הכנסת אחרים לא נקרא ביטול התמיד וא"צ להשלים ע"כ. ונ"ל מגוף התשובה שם דוקא כשהקהל מבית הכנסת זה היו קוראים רק שהיו בבית הכנסת אחרת, אבל אם קהל זה לא היו קוראים כלל צריך להשלים."

בשערי אפרים (שער ז סעיף י) פסק כדברי האליה רבה, אך כתב שזה דווקא אם רוב הציבור מבית הכנסת שמעו את הקריאה בבית כנסת אחר. וכן פסק המשנה ברורה (קלה ס"ק ז). ומוכח מדבריהם שאילו היו קוראים בבית הכנסת עצמו, לא היו חייבים להשלים אף אם רוב הציבור לא היו נוכחים בקריאה, אך משום שלא קראו בבית הכנסת, בעינין שרוב המתפללים הקבועים בבית הכנסת ישמעו את הקריאה במקום אחר על מנת שייחשב שציבור זה קרא בתורה.

iv כן עולה מטעמו של האור זרוע, כפי שנתבאר בהערה 1, שדווקא את הקריאה כסדרה של התורה יש להשלים על מנת להשלים את קריאת כל התורה בשנה אחת. וכן פסקו בשערי אפרים (שער ז סעיף יב), ועיין בדבריו בשער ח שהאריך בפרטים שונים בזה לעניין הקריאות בפסח) ובביאור הלכה (קלה, ב ד"ה שבת אחת) וערוך השולחן (קלה, ז). ולגבי ד' פרשיות עיין בשערי אפרים (שער ח, צה) שכתב שאין להשלים אף אם השבת הבאה היא של הפסחה. וכן פסקו רבי

עקיבא איגר (תרפה, א ומקורו בגנת ורדים א"ח א, לו) והמשנה ברורה (תרפה, ס"ק ב). ועיין בפסקי תשובות (תרפה, א) שציין לפוסקים הסוברים שפרשת פרה יש להשלים בשבת הבאה ולקוראה לפני פרשת החודש, וכתב שכן עיקר למעשה. ועיין שם שהביא גם דעות שונות אודות השלמת פרשת שקלים בשבת הפסקה.

^v כן עולה מדברי האור זרוע וכפי שנתבאר בהרחבה בהערה 1, וכן פסק המשנה ברורה (קלה, ס"ק ח) ועוד רבים מהפוסקים בעניין זה שהובאו לעיל. כאשר יש שני פרשיות מחוברות, מנהגנו שהעולה רביעי קורא מקצת מן הפרשה הראשונה וקצת מפרשה השנייה. בלבוש (רפב, ד) כתב שטעם הדבר הוא להשוות בין הפרשיות, שיהיה מניין עולים שווה בין הפרשיות. ולפי זה כתב שאם מוסיפים עליות יש להקפיד לחלק את העליות בשווה בין הפרשיות. ובלחם רב (רפב, ב) ובט"ז (רפב, ס"ק א) חלקו שאין להתחשב בתוספות, ואת שבעת העולים המחוייבים מן הדין יש לחלק בשווה בין הפרשיות ואת התוספות יש לעשות רק בפרשה השנייה. וכתב הפרי מגדים (משבצות זהב רפב, א) שכן המנהג, וכן פסק המשנה ברורה (רפב ס"ק ה). ומהאליה רבה (רפב, ט*) משמע שמלבד העניין להשוות העליות בין הפרשיות, יש עניין שעולה אחד יחברם. וכן משמע משערי אפרים (שער ז סעיף יא, הובא בביאור הלכה קלה, ב ד"ה קריאת הפרשה). ועוד כתב בשערי אפרים שעניין זה של חיבור הפרשיות בעליית רביעי נוהג גם כאשר קוראים פרשה להשלמת מה שלא קראו בפרשה הקודמת (שער ז סעיף ט, וכן פסק בשו"ת מהר"י הלוי ב, סד). ולפי כל זה היה נראה שאם קוראים שתי פרשיות, יש לחברם ברביעי, ואם קוראים יותר משתי פרשיות, יש לחלק את שבעת העליות בשווה בין הפרשיות, ואף לחברם, כלומר שלא יסיימו עלייה בסוף פרשה אלא העולה יקרא גם מהפרשה הבאה. אולם נראה שאין לדקדק בכל זה יתר על המידה, שכן כל הדברים הללו אינם לעיכובא (ביאור הלכה תכח, ו ד"ה בפסוקים).

^{vii} שו"ת בצל החכמה (חלק א סימן ז) על פי התוספתא מגילה ג, יח (מהד' ליברמן).
^{viii} כן נראה שהרי לפי כל מה שנתבאר על פי דברי האור זרוע חובת השלמה היא רק על הקריאה בתורה ולא על ההפטרות. ואמנם ערוך השולחן (קלה, ז) כתב לומר את ההפטרות של כל הפרשיות שקראו באותה שבת, אך בשו"ת דברי שלום (אורח חיים חלק א סימן צא) דחה דבריו והוכיח מדברי פוסקים נוספים שאין לקרוא אלא את ההפטרות של אותה שבת בלבד.